

נושא השיעור: הבניינים הדגושים: פועל, פועל, התפעל

שם המורה: ארנון דותן

כיתות היעד: י, יא

מקום השיעור ברצף הלימודי: שיעור מספר חמש

במערכת הצורות

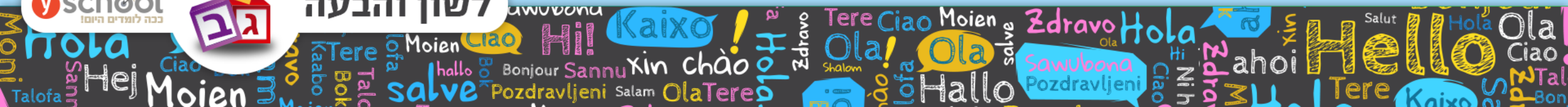
עורך המצגת - ארנון דותן

כל הזכויות שמורות לוויסקול לימודים מקוונים בע"מ

 y school
בכה לנעדים היסוד

לשון והבעה

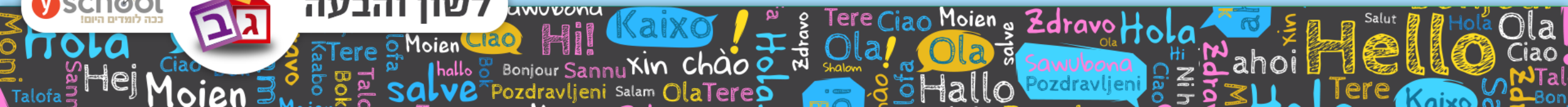
שבעת הבניינים בעברית

פעל (קל) – פָּעַלם ——— נפעל – נִפְעַלם

הפעיל – הִפְעִילם ——— הופעל – הֻפְעַלם

פיעל – פִּיעַלם ——— פועל – פּוֹעַלם

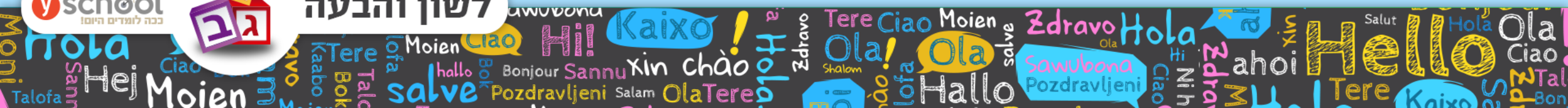
התפעל – הִתְפַּעַלם

הבניינים הדגושים: פועל, פועל, התפעל

התפעל ה ת ם ם	פועל ם ם ם	פועל ם ם ם	
התפתב	פתב	פתב	עבר
מתפתב	מפתב	מפתב	הווה
יתפתב	יפתב	יפתב	עתיד
התפתב!	—	פתב!	ציווי
להתפתב	—	לפתב	שם פועל

בבניינים הדגושים
יש דגש חזק
תבנית ב-ע' הפועל
(אות השורש
האמצעית)

פעיל, סביל ואמצעי

משפט פעיל – משפט שבו הנושא הוא מבצע הפעולה.

משפט סביל – משפט שבו הנושא מקבל (סובל) פעולה.

משפט אמצעי – בין פעיל לסביל. מתאר פעולה ספונטנית, חוזרת או הודית.

בניין פיעל – פעיל

דני נִפְץ את הכוס.

בניין פועל – סביל

הכוס נִפְצָה (ע"י דני).

בניין התפעל – אמצעי

הכוס הִתְנַפְּצָה (מעצמה).

הקצין קָדַם את החייל.

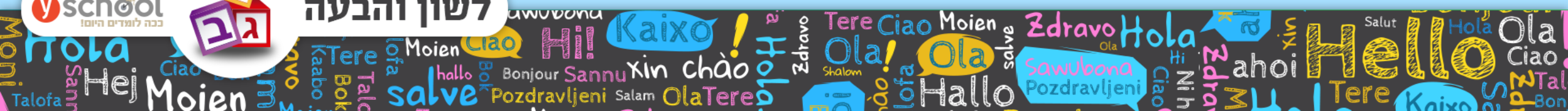
החייל קָדַם (ע"י הקצין).

החייל הִתְקַדַּם (בעצמו).

הילד חִבְּקָה את הילדה.

הילדה חִבְּקָה (ע"י הילד)

הילד והילדה הִתְחַבְּקוּ (זה עם זה).

מאפיינים של הבניינים הדגושים

בשלושת הבניינים יש דגש ב-ע' הפועל (אות השורש האמצעית).

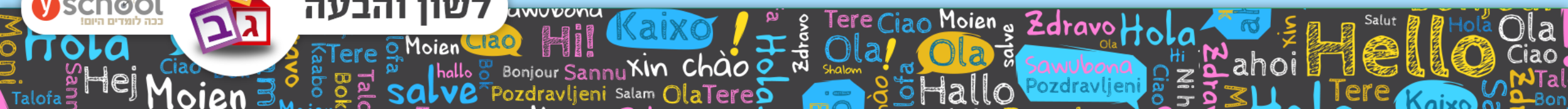
לִכְדֹּת לְכַדֵּם הַתְּלַכְתֶּם

יִחַתְּנוּ יִחְתְּנוּ יִתְחַתְּנוּ

פיעל – בעבר אין תחילית. האות הראשונה שורשית. קָצַר מְקַמּוּ פְּסָקָה

פועל – יש קובוץ ב-פ' הפועל (אות השורש הראשונה) קָצְרוּ מְחַבְּרִים תְּחַלֵּק

התפעל – יש שתי תחיליות. הִתְקַצְרוּ מִתְחַלְּקִים נִתְחַתְּנוּ

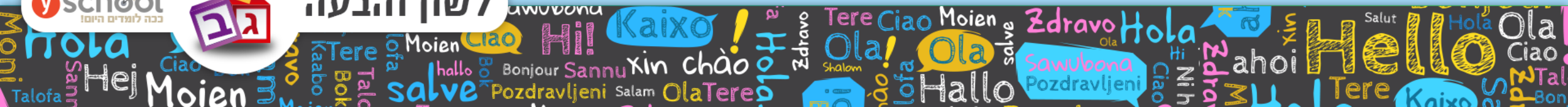
נתחו את הפעלים.

התפעל ה ת פ ע ל ם	פועל פ ע ל ם	פיעל פ ע ל ם
-----------------------------	------------------------	------------------------

גוף	זמן	בניין	שורש	עבר נסתר (אתמול הוא)	
נוכחים	ציווי	פיעל	צל"מ	צילם	צִלְמוּ את הנוף!
נסתר	עבר	התפעל	לב"ש	התלבש	משה הִתְלַבֵּשׁ בחדרו.
נסתר	עתיד	פועל	סל"ק	סולק	החניך י סָלַק מהפעולה.
נסתרים	עבר	פיעל	אמ"צ	אימץ	הילדים אִמְצוּ חתול.
נוכח	הווה	פועל	פט"ר	פוטר	אתה מְפַטֵּר!
נסתרת	הווה	התפעל	חז"ק	התחזק	חנה מִתְחַזֶּקֶת באמונתה.

y school
בכה לומדים היסוד

לשון והבעה

תופעות בהתפעל

התפעל ה ת ם ם לב"ש - התלַבֵּש

בהתפעל נוצרים שינויים אם פ' הפועל (אות השורש הראשונה) היא אחת מהאותיות האלה:

1. פ' הפועל היא ס / ש / ש

פועל שורש

הִסְתַּדְּרֵנוּ סד"ר

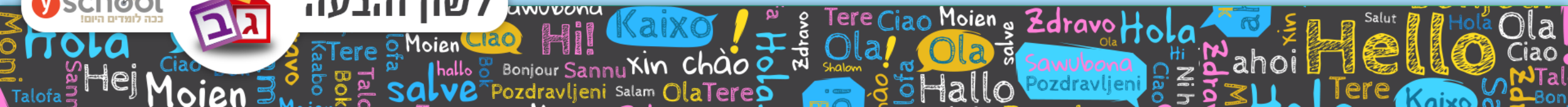
נִשְׁתַּבֵּשׁ ששל"מ

מִסְתַּבְּנוֹת סב"נ

ספ"ר ← *הִתְסַפֵּר (הִסְתַּפֵּר)

שב"ש ← *הִתְשַׁבֵּשׂ (הִשְׁתַּבֵּשׂ)

שכ"ר ← *הִתְשַׁכֵּר (הִשְׁתַּכֵּר)

2. פ' הפועל היא צ'

צל"מ *התצלם ← הצטלם

3. פ' הפועל היא ז'

זמ"נ *התזמן ← הזדמן

4. פ' הפועל היא ת', ט', ד'

תמ"מ *התתמם ← התמם

טג"נ *התטגן ← הטגן

דש"נ *התדשן ← הדשן / התדשן

פועל שורש

הצטברו צב"ר

מצטדק צד"ק

פועל שורש

הזדקנתי זק"נ

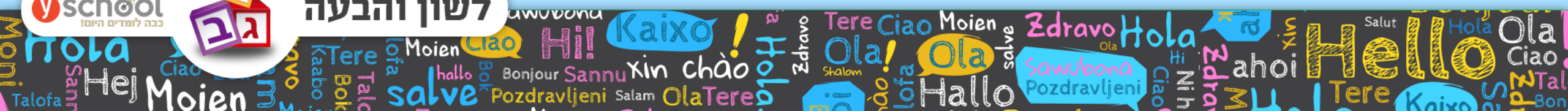
נזדקר זק"פ

פועל שורש

התמר תמ"ר

הטנפת טנ"פ

נדין די"נ

נתחו את הפעלים.

עבר נסתר	שורש	בניין	
נכתב	כת"ב	נפעל	המכתב יכתב מחר.
השתלם	של"ם	התפעל	ה שתלמנו אצל מומחים.
הוזמן	זמ"נ	הופעל	אזמן לפגישה.
כתב	כת"ב	פעל	המכתב כתוב בעט.
התדבק	דב"ק	התפעל	זאת מחלה מדבקת .
נשמר	שמ"ר	נפעל	ה שמרנה בנסיעה!
הצטרף	צר"פ	התפעל	הן מצטרפות למסיבה.
הצטמק	צמ"ק	התפעל	החוב הלאומי יצטמק .
יגור	יג"ר	פעל	אָשָׁר יִגְרָתִי יָבֵא לִי
תזדנב	זנ"ב	התפעל	ה מטיילים הזדנבו .

סביל

פעיל

נפעל _____ פעל (קל)

נְפַעֵם פָּעֵם

הופעל _____ הפעיל

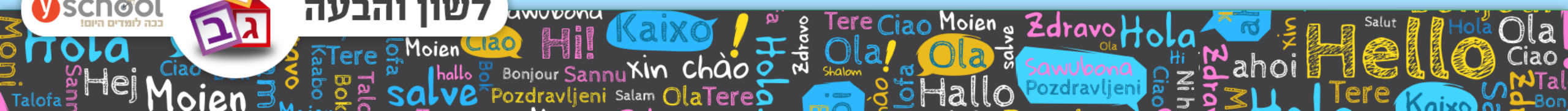
הִפְעִים הִפְעִים

פועל _____ פיעל

פִּוּעֵם פִּיּוּעֵם

התפעל

הִתְפַּעֵם

נושא השיעור הבא: סימנים לזיהוי הבניינים

